

Hyvinvointiraportti 2021

Vuosittainen raportti kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutuneista toimenpiteistä

Hyvinvointilautakunta 4.5.2022

Kaupunginhallitus 16.5.2022

Kaupunginvaltuusto 13.6.2022

Sisältö

Johdanto	1
1 Hyvinvointityö Ylöjärvellä.....	2
1.1. Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelmat hyvinvointityön ohjaajina	2
1.2. Hyvinvointityön rakenne ja alatyöryhmien toiminta vuonna 2021	3
Ehkäisevän päihdetyön ryhmä.....	4
Mielenterveysryhmä	4
Lasten ja perheiden palvelujen yhteistyöryhmä LaNu.....	5
Osallisuusryhmä	6
1.3. Hyvinvointityön koordinointi 2021.....	6
1.4. Hyvinvointityö Ylöjärvellä hyte-kertoimen indikaattoreiden kuvaamana	8
2 Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila ja toteutuneet toimenpiteet vuonna 2021	11
2.1. Hyvinvointia tukeva ympäristö	11
Laadukkaiden monikanavaisten palvelujen järjestäminen	11
Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen	12
Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen.....	14
2.2. Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen.....	15
Perheiden tukeminen	15
Osallisuuden vahvistaminen	17
Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen	21
2.3. Hyvinvointia rakentavien valintojen tekeminen	22
Päihdeettömyyden tukeminen	22
Kestävän liikkumisen lisääminen	24
Ilmastonmuutosta hillitsevät elintavat	26
3 Johtopäätökset.....	28

4 Valtuustokäsittely	30
Raportin laatijat	30
Raportin hyväksyminen	30
Liitteet	31
Liite 1 Laajan hyvinvointikertomuksen toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2021.....	31
Liite 2 Hyvinvoinnin edistämisen vuositavoitteet 2022	44

Johdanto

Terveysthuoltolain mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä niiden edistämiseksi on raportoitava valtuustolle vuosittain.

Tämän hyvinvointiraportin ensimmäisessä osassa käsitellään Ylöjärven kaupungin hyvinvointityön rakenteita ja toteutumista vuonna 2021. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan myös hyte-työn toteutumista myös niin sanotun hyte-kertoimen indikaattoreiden kuvaamana. Hyte-kertoimen prosessi- ja tulosindikaattorit ohjaavat vuonna 2023 käyttöön otettavaksi suunnitellun valtiosuuden määräytymistä.

Hyvinvointiraportin toisessa osassa tarkastellaan Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilaa ja sen edistämiseksi toteutuneita toimenpiteitä vuonna 2021. Vuosiraportin toinen osa rakentuu laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 painopisteiden mukaisesti. Jokaisen painopisteen tavoitekokonaisuuden yhteydessä esitellään lyhyesti Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilaa kyseessä olevan tavoitekokonaisuuden teemoilla tarkasteltuna ja laajassa hyvinvointikertomuksessa määriteltyjen seuraintindikaattoreiden kuvaamana. Lisäksi raportti sisältää laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosan mukaisten vuonna 2021 toteutuneiden hyvinvointityön tavoitteiden ja toimenpiteiden kuvaukset, jotka on taulukkomuodossa esitettyä liitteessä 1.

Vuosiraportin kolmannessa osassa esitellään johtopäätökset ja vuoden 2022 hyvinvoinnin edistämisen vuositavoitteet, jotka löytyvät taulukkomuotoon koottuna liitteestä 2.

Koska käsillä oleva hyvinvointiraportti on laajaa hyvinvointikertomusta suppeampi katsaus kuuluvan ohjelmakauden hyvinvointityöhön, kuvataan raportissa vain ne kaupungissa toteutuneet hyvinvointityön toimenpiteet, jotka ovat laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteiden ohjaamia. Kaupungin palveluissa edistetään tietenkin kuntalaisten hyvinvointia tätä raporttia paljon laajemminkin.

1 Hyvinvointityö Ylöjärvellä

1.1. Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelmat hyvinvointityön ohjaajina

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä kunnassa linjataan tarkemmin Terveydenhuoltolain 12§:ssä sekä uuden Sosiaali ja terveystalouden järjestämislain 6§:ssä.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Niistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Ylöjärvellä kauden 2021-2024 laaja hyvinvointikertomus hyväksyttiin valtuustossa 7.12.2020 ja sen toimeenpano aloitettiin 1.1.2021.

Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 toteutus konkretisoituu kaupungin toimintaa velvoittavien poikkihallinnollisten ja osin lakisääteisten hyvinvointisuunnitelmien kautta. Hyvinvointisuunnitelmien toteutumisesta raportoidaan valtuustolle vuosittain osana hyvinvointiraporttia. Hyvinvoinnin edistämisen vuositavoitteiden seuranta toteutuu myös osana talousarvioprosessia.

Ylöjärven kaupungin suunnitelmat 2021:

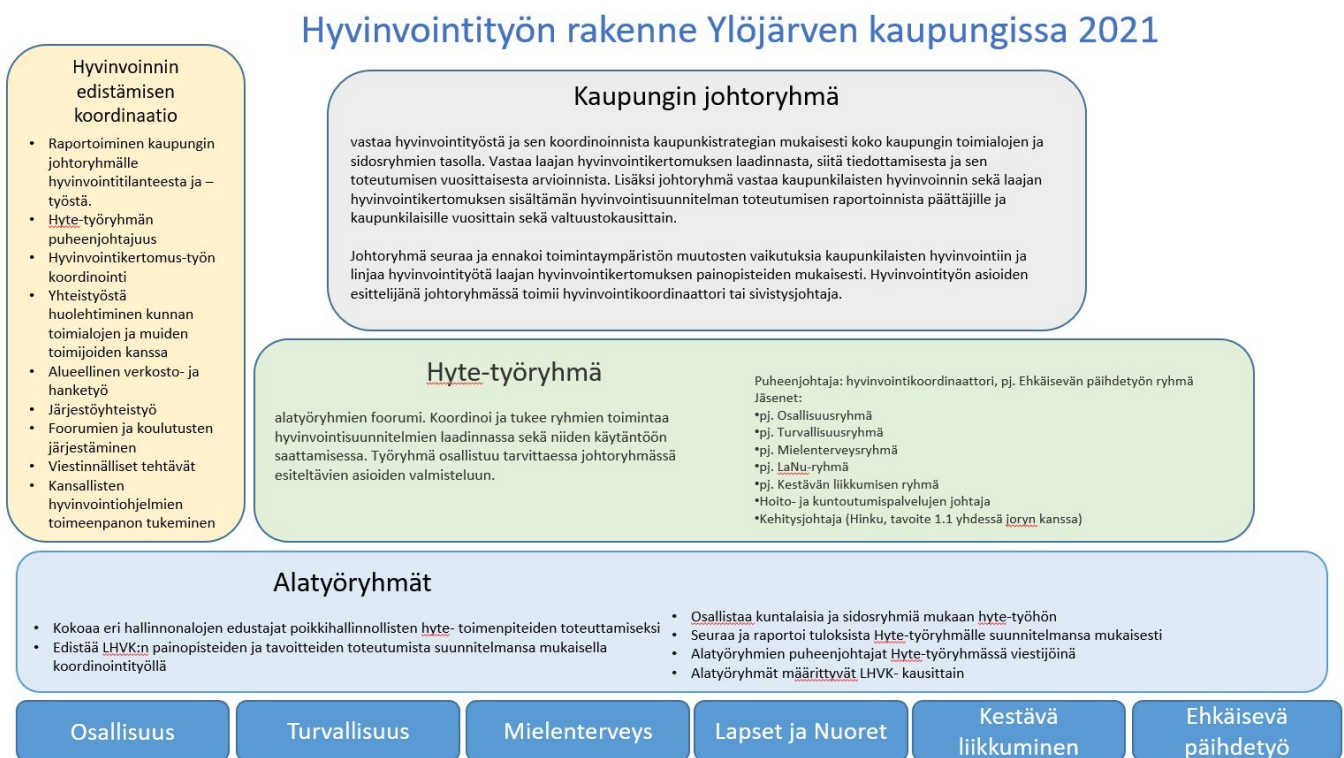
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022
- Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä - Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2020-2024
- Turvallisuussuunnitelma 2019-
- Terveysliikuntasuunnitelma 2021-2024
- Yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2021
- Mielenveys- ja päihdetyön suunnitelma 2021-2024
- Osallisuussuunnitelma 2021
- Maankäytön ja palvelujen suunnittelu- ja toteutusohjelma MAPSTO 2021-2025
- Hinku-ilmastotiekartta 2020-2030

1.2. Hyvinvointityön rakenne ja alatyöryhmien toiminta vuonna 2021

Johtoryhmä hyväksyi 14.12.20 kokouksessaan kaupungin hyvinvointijohtamisen rakenteen, joka on esitetty oheisessa kuvassa. Uuden kokoonpanon mukainen hyte-työryhmä sekä alatyöryhmät aloittivat toimintansa alkuvuodesta 2021.

Hyte-työryhmän kokoonpano vuonna 2021:

- puheenjohtaja: hyvinvointikoordinaattori, pj. EPT-ryhmä
- pj. Osallisuusryhmä
- pj. Turvallisuusryhmä
- pj. Mielensterveysryhmä
- pj. LaNu-ryhmä
- pj. Kestävän liikkumisen ryhmä
- Hoito- ja kuntoutumispalvelujen johtaja
- Vapaa-aikajohtaja
- Kehitysjohtaja

Kuva 1. Hyvinvointityön rakenne Ylöjärven kaupungissa 2021

Ehkäisevän päihdetyön ryhmä

Ehkäisevä päihdetyö on kunnan lakisääteistä perustyötä ja osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sillä ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Ehkäisevän päihdetyön tarkoituksena on kehittää puitteita päihteettömälle elämälle ja ohjata kuntalaisia päihteettömyyttä tukeviin valintoihin. Toisin kuin korjaavassa päihdetyössä, ehkäisevän päihdetyön kohteena on koko Ylöjärven väestö - etenkin se enemmistö, jonka päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta ei ole aiheutunut vielä huolta.

Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava kuntalain (410/2015) mukainen toimielin oli Ylöjärven kaupungissa 31.7.2021 asti perusturvalautakunta ja 1.8.2021 alkaen hyvinvointilautakunta. Monialaista ehkäisevän päihdetyön tehtävää toteuttaa ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä. Alatyöryhmän tehtävä on varmistaa, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri hallinnonaloilla hyviksi tiedetyillä käytännöillä ja tutkituilla menetelmillä, asukkaiden päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja seurataan ja alueen tilanteesta viestitään. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on työkalu tämän tehtävän toteuttamiseen.

Ehkäisevän päihdetyön työryhmän kokoonpanoa päivitettiin alkuvuodesta 2021. Työryhmä kokoontui vuonna 2021 viisi kertaa. Keskeisiä työryhmä tehtäviä vuonna 2021 olivat:

- Ajankohtaisten ehkäisevään päihdetyöhön liittyvien ilmiöiden ja asioiden käsittely
- Ehkäisevän päihdetyön toimintamallien esittely ja jakaminen
- PirSOTE:n ehkäisevän päihdetyön alueelliseen kehittämistyöhön osallistuminen
- Ehkäisevän päihdetyön vuosiraportointi ja vuositavoitteiden valmistelu

Työryhmässä on lisäksi perehdytty vuoden 2021 aikana Ylöjärven kaupungin päivitettyyn Mielenterveys- päihdesuunnitelmaan, STM:n Päihde- ja riippuvuusstrategiaan sekä sen alaiseen Ehkäisevän päihdetyön ohjelman päivitykseen.

Mielenterveysryhmä

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman on laatinut vuonna 2011 perustettu mielenterveysryhmä, jonka jäsenet edustavat kaupungin eri tulosyksiköitä. Ylöjärven kaupungin Mielenterveysryhmä vastaa mielenterveyssuunnitelman laatimisesta ja toteutuksesta huomioiden kaupunkistrategian ja valtakunnallisen ohjeistuksen. Suunnitelmaan on sisällytetty v. 2012 alkaen päihteettömyyden edistäminen. v. 2020 perustettu ehkäisevän päihdetyön työryhmä on tehnyt tästä osuudesta oman

suunnitelman, joten uusimmassa mielenterveysryhmän suunnitelmassa on keskitytty enemmän päihdehoidon tavoitteisiin. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa kuvataan, miten mielenterveys- ja päihdetyötä toteutetaan ja kehitetään kunnan mielenterveys- ja päihdetyössä sekä muissa peruspalveluissa vuosina 2021-2024.

Mielenterveysryhmä (MIETE) on nostanut kehittämisalueiksi vuosille 2021 - 2024:

1. Pikkulapsiperheiden ennaltaehkäisevän tuen vahvistaminen
2. Sosiaalisen kuntoutuksen monipuolistaminen
3. Psykososiaalisen tuen varmistaminen muuttuvissa yhteiskuntatilanteissa
4. Päihde- ja peliriippuvuuden hoidon vahvistaminen

Lasten ja perheiden palvelujen yhteistyöryhmä LaNu

Lasten ja perheiden palvelujen yhteistyöryhmä LaNu on täsmentynyt toimintaansa nykyiseen muotoonsa vuoden 2021 aikana. Ryhmän tausta on Sipilän hallituskaudella käynnistetyssä Lape työssä ja erityisesti perhekeskushankkeessa, ja ryhmä on ollut toiminnassa jo useamman vuoden ajan. LaNu-ryhmään on vuoden 2021 alusta yhdistetty Nootti-ryhmä, joka aiemmin vastasi nuorisolain mukaisista tehtävistä. Lape- ja Nootti ryhmien työn yhdistämisen myötä muotoutui nykyinen LaNu-ryhmä, joka toimii Hyte-alatyöryhmänä Nootti-ryhmän sijaan.

Vuoden 2021 aikana LaNu:n tehtäviä ovat olleet:

- Hyvinvointiryhmän lasten ja perheiden palveluiden alatyöryhmänä toimiminen
- Tukea perhekeskustoimintamallin rakentamista osana PirSOTE- hanketta ja varmistaa erityisesti sote-palveluiden ja kuntaan jäävien palveluiden yhteistyö.
- Nuorisolain 9 §:n mukaisena paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön ohjauksen ja palveluiden yhteistyöryhmänä toimiminen.
- Lea-hankkeen (Lapsiperheiden edistynyt analytiikka -hanke) Ylöjärven osahankkeen ohjausryhmänä toimiminen.

Hyvinvointikoordinaattori on osallistumalla ryhmän toimintaan nivoanut ryhmän työskentelyä osaksi hyvinvointityön kokonaisuutta. Ryhmä on perehtynyt mm. laajan hyvinvointikertomuksen sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisältöön. LaNun työskentelyyn osallistuvat toimijat ovat

tuoneet työryhmälle tiedoksi ja tarvittaessa keskusteltavaksi ja linjattavaksi lasten ja perheiden palveluiden laajan kokonaisuuden eri työryhmissä valmisteltua kehittämistyötä. Vuoden 2021 aikana on mm. työstetty Pirkanmaan systemisen työn prosessimallia, kasvatusta- ja perheneuvolaverkoston ja nepsy-työryhmän työstä on informoitu LaNu-ryhmää. Työ eri ryhmissä ja PirSOTE-hankkeen tavoitteiden toteuttaminen jatkuu edelleen vuoden 2022 aikana.

Osallisuusryhmä

Osallisuus on kaupungin toimintaa läpileikkaava elementti ja näin ollen osallisuuden edistämisen erityiset toimenpiteet ja painopisteet koskevat kaikkia kaupungin osastoja. Osallisuustyöryhmän tehtävänä on poikkihallinnollisesti edistää kuntalaisten osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia. Kuntalaissa on säädetty, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kuntalaissa säädetyllä tavalla osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 4) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun;
- 5) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

1.8.22 voimaan tuleen hallintosäännön mukaan asukaslautakunta ja vapaa-aikalautakunta yhdistyivät hyvinvointilautakunnaksi. Uuden hyvinvointilautakunnan tehtäviin kuuluu mm. järjestää laaja-alaisia tai poikkihallinnollisia kyselyjä ja mielipidetiedusteluja kuntalaisille ja muille tahoille yhteistyössä osastojen kanssa sekä arvioida ja tukea taloudellisesti paikallisen vaikuttamisen toimivuutta, vapaata kansalaistoimintaa ja kuntalaisvaikuttamista. Osallisuustyöryhmän kokoonpano ja tehtäviä on tarkoitus päivittää vuonna 2022.

1.3. Hyvinvointityön koordinaatio 2021

Hyvinvointityön koordinaatiossa painottui vuonna 2021 laajan hyvinvointikertomuksen toimeenpanon käynnistäminen sekä uuden alatyöryhmärakenteen toiminnan käynnistäminen.

Henkilöstömuutos hyvinvointityön koordinaatiossa tuotti lyhyen katkoksen koordinaatiotyöhön. Uuden hyvinvointikoordinaattorin perehtyminen työtehtäviin sekä hyvinvointityön käynnistyminen uudessa organisaatorakenteessa vaikutti hyvinvointityön toteuttamiseen syksyllä 2021. Koronapandemian rajoitustoimista johtuen suuri osa vuodelle suunnitelluista tapahtumista ja tapaamisista jouduttiin siirtämään tai pitämään etänä.

Seuraavassa ovat esiteltyinä hyvinvointityön koordinaatiolle asetut tavoitteet vuodelle 2021 ja kuvattuna tavoitteiden toteutumiseksi toteutetut toimenpiteet.

1. Kaupungin hyvinvointityön linjauksista ja painotuksista (2021-2024) tiedottaminen

Laajaa hyvinvointikertomusta esiteltiin joulukuussa 2020 johtoryhmälle, hallitukselle, valtuustolle ja kehittämistoimikunnalle. Lisäksi seurakuntaa on tiedotettu ja laajaa hyvinvointikertomusta on esitelty myös alueellisissa verkostoissa.

Vuonna 2021 asiakirjaa käsiteltiin hyte-työn työryhmissä, esimiesfoorumissa ja osastojen johtoryhmissä. Laajasta hyvinvointikertomuksesta on tiedotettu muun muassa kaupungin nettisivuilla ja Hyvinvoinnin talkoot -blogissa. Laajaa hyvinvointikertomusta on käsitelty myös PirSOTE-hankkeen hanketiimissä ja PirSOTE-hankkeen hankesuunnitelmassa on huomioita Laajan hyvinvointikertomuksen painopisteet Ylöjärvellä. Syksyllä 2021 Laajaan hyvinvointikertomukseen perehdyttiin hyvinvointilautakunnan iltakoulussa.

2. Hyvinvointijohtamisen rakenteen uudistaminen hyvinvointityön painopisteiden ja tavoitteiden mukaiseksi

Hyvinvointityön rakennetta ja työryhmien kokoonpanoja päivitettiin alkuvuodesta 2021 ja työryhmät käynnistivät toimintaansa vuoden 2021 kuluessa.

3. Prosessin kehittäminen TA- ja hyte-vuosikellojen yhdistämiseksi vuodesta 2022 alkaen sekä toimintatapojen kehittäminen hyte-koordinaation sekä hallinnonalojen vuoropuhelun edistämiseksi.

Alatyöryhmät ovat valmistelleet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuositavoitteet ja toimenpiteet vuodelle 2022 osana talousarvioprosessia. Hyvinvoinnin edistämisen poikkihallinnollista vuoropuhelua on edistetty paitsi hyte-rakenteen työryhmissä myös PirSOTE-hankkeen monialaisissa kehittämistiimeissä.

4. Asukaslautakunta ja vapaa-aikalautakunta yhdistetään uudeksi lautakunnaksi *uuden valtuustokauden alusta lukien*. Uusi lautakunta kantaa jatkossa päävastuun nykytehtävien lisäksi kuntalain mukaisesta hyvinvoinnin edistämisestä. Hyvinvoinnin edistämisestä muodostetaan uuden lautakunnan alainen tehtäväalue ja siihen varattu henkilö- ja talousresurssi siirtyvät sivistysosastolle.

Toimielinuudistus toteutui suunnitellusta ja hyvinvointilautakunta aloitti toimintansa 1.8.2021. Hyvinvoinnin edistämisen tehtäväalue aloitti toimintansa sivistysosastolla osana vapaa-aikapalveluja.

1.4. Hyvinvointityö Ylöjärvellä hyte-kertoimen indikaattoreiden kuvaamana

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli niin sanottu HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Vuoden 2021 tiedoilla hyte-kertoimen arvo euroiksi muutettuna Ylöjärvellä on 18e/asukas.

HYTE-kerroin lasketaan siihen valittujen indikaattorien pohjalta. Lisäosan suuruus määräytyy toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. Indikaattoreita on kohtuullisen monta, jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti. Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiselle. Prosessi-indikaattorit on kerätty THL:n TEA-tiedonkeruiden yhteydessä suoraan kunnista. Pisteasteikko on 0-100.

Prosessi-indikaattorit (pisteytys 0-100), Ylöjärvi	2019	2020	2021
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	83	83	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	93	93	
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	96	96	
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	0	0	0
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille		100	
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä		100	
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen		100	
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa		0	
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin		100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	89	89	
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100

Taulukko 1. Hyte-kertoimen prosessi-indikaattorit, pisteytys, THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi

Tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestössä. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaisia muutoksia kunnan asukkaiden terveydessä ja hyvinvoinnissa on tapahtunut viimeisten kahden vuoden aikana"? Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Tulosindikaattorit, Ylöjärvi	2019	2020	2021
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	380	327	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	19,9		20,2
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	5,8	5,3	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,8	1,6	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	5,7	5,6	5,4
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	16,4		18,7

Taulukko 2. Hyte-kertoimen alkuperäiset tulosindikaattorit, THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi

Tulosindikaattorin pisteytys on skaalautuva eli myös muiden kuntien saavuttamat tulokset vaikuttavat Ylöjärven tulokseen. Vaikka tulos olisi Ylöjärven osalta seuranta-ajanjaksolla parantunut, ei välttämättä tulosindikaattorin pisteytys ole noussut. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Pisteasteikko on 0-100.

Skaalattu tulosindikaattori (pisteytys 0-100), Ylöjärvi	2020	2021
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä	50	39
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	52	41
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat	43	44
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat	44	44
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat	41	43
Ylipaino, 8.-9. luokan oppilaat	58	55

Taulukko 3. Hyte-kertoimen skaalatut tulosindikaattorit, pisteytys, THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi

2 Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila ja toteutuneet toimenpiteet vuonna 2021

Hyvinvointiraportin toisessa osassa tarkastellaan väestön hyvinvoinnin tilaa ja sen edistämiseksi toteutuneita toimenpiteitä Ylöjärvellä vuonna 2021. Vuosiraportin toinen osa rakentuu Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 painopisteiden mukaisesti. Jokaisen painopisteen tavoitekokonaisuuden yhteydessä esitellään lyhyesti Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilaa kyseessä olevan tavoitekokonaisuuden teemoilla tarkasteltuna ja laajassa hyvinvointikertomuksessa määriteltyjen seurantaindikaattoreiden kuvaamana. Lisäksi osio sisältää Laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosan mukaisten vuonna 2021 toteutuneiden hyvinvointityön tavoitteiden ja toimenpiteiden kuvaukset, jotka löytyvät myös taulukkomuodossa esitettynä liitteestä 1.

Laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosa jakaantuu kolmeen vuosien 2021-2024 aikana kaupungin toiminnassa korostuvaan painopisteeseen. Kukin painopiste jakautuu kolmeen tavoitteeseen, joille on määritelty toimenpiteet, vastuutahot ja mittarit.

Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet vuosina 2021-2021 ovat:

- Hyvinvointia tukeva elinympäristö
- Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen
- Hyvinvointia rakentavien valintojen tekeminen

2.1. Hyvinvointia tukeva ympäristö

Painopiste Hyvinvointia tukeva elinympäristö viittaa niihin henkisiin, fyysisiin ja sosiaalisiin puitteisiin, jotka mahdollistavat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin Ylöjärvellä.

Laadukkaiden monikanavaisten palvelujen järjestäminen

Ylöjärven kaupunki on mukana Pirkanmaan liiton hallinnoimassa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeessa (PirSote) yhdessä Taysin perusterveydenhuollon yksikön, sosiaalialan osaamiskeskuksen (Pikassos) sekä muiden Pirkanmaan kuntien kanssa. Toiminnassa keskitytään erityisesti palvelujen saatavuuden parantamiseen. Tavoitteena on, että jokainen ylöjärveläinen saa tarvitsemansa avun sujuvasti. Hanke jatkuu rakenneuudistuksen eli Pirkanmaan hyvinvointialueen valmistelun rinnalla.

Kehittämistyön taustalla on paljon tutkittua ja kokemuksellista tietoa. Ylöjärveläisten toiveita ja kokemuksia palveluista kartoitettiin laajalla asukaskyselyllä, jonka suurimman vastaajajoukon

muodostivat työikäiset kaupunkilaiset. Ylöjärven kaupungin laaja hyvinvointikertomus (2021-2024) sekä muut kohdennetut hyvinvointia tukevat suunnitelmat tukevat kehittämistyötä ja PirSOTE-hankesuunnitelman (2020) tavoitteet ovat vahvassa linjassa laajan hyvinvointikertomuksen kanssa.

Hyvinvointia tukeva elinympäristö koostuu osaltaan laadukkaista ja lähellä tuotettavista peruspalveluista. Sosiaali- ja terveystalvveluissa tämä on näkynyt erityisesti sähköisten palvelujen lisäämisenä, kuten Omaolo-palvelun käyttöönottona. Omaolo sisältää myös hyvinvointivalmennuksia, jotka tukevat alueen asukkaita elin- ja elämäntapamuutoksiin. Hyvinvointialueen valmistelussa hyvinvoinnin edistäminen on liitetty aiempaa kiinteämmäksi osaksi sosiaali- ja terveystalvveluita, jotta asukkaiden elämänhallintaa ja -laatua vahvistavia palveluita on laajasti tarjolla. Konkreettisenä esimerkkinä ovat hankkeessa rakennetut "Hyvinvointia arkeen" ja "Sähköinen perhekeskus" -sivustot, jotka kokoavat yhteen tietoa, tukea ja palveluja ylöjärveläisten arjen tueksi. Hyvinvointia arkeen –sivuston pääpaino on työikäisissä ylöjärveläisissä. Lisäksi jouluna 2021 toteutettiin etäkokeilu kaupungin kotihoidon asiakkaiden psyykkisen toimintakyvyn tueksi. Parhaimmillaan etäkäynti vahvisti kuulluksi tulemisen kokemusta ja toimii pohjana ikääntyneiden elintapaohjauksen palvelutarjottimelle.

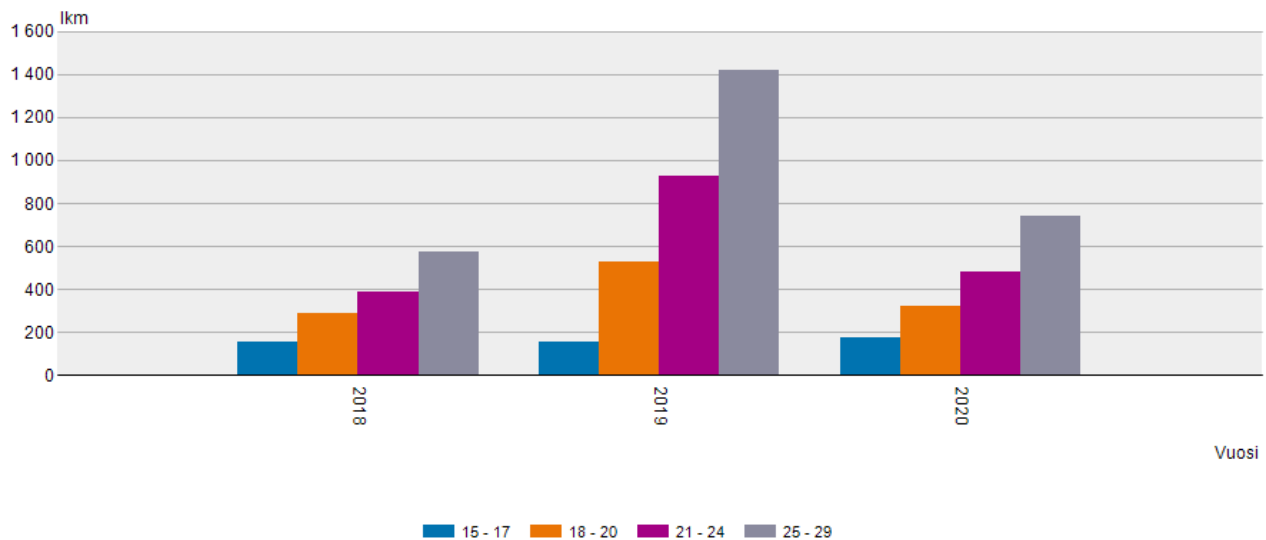
Ihmislähtöiset, sujuvat palvelut edellyttävät monialaista yhteistyötä ja yhteiskehittämistä. PirSOTE-hankkeen kehittämiseen on osallistunut laaja joukko kaupungin henkilöstöä, järjestöjä, kokemusasiantuntijoita ja asukkaita. Yhteistyö näkyy niin yksittäisissä toimintamalleissa kuin yhteistyössä kootussa Monialaisen yhteistyön palveluprosessissa, jonka tarkoituksena on toimia yhteistyötä ohjaavana prosessina ja luoda koordinoituja palvelupolkuja sekä yhteistyökäytänteitä sujuvien palvelujen turvaamiseksi. Monialainen yhteistyö eri tahojen välillä tukee arjen hyvinvointia ja vähentää palveluiden saatavuuden eriarvioisuutta.

Palveluiden monikanavaisuutta on edistetty vuonna 2021 ottamalla käyttöön karttasovellus, josta näkyvät kaupungin alueella sijaitsevat leikkiapaikat, leikkikentät, urheilukentät ja laavut. Myös latuverkostosta löytyy ajantasainen hoito- ja reittitieto karttasovelluksesta.

Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen

Nuorten (15–29 - vuotiaat) tekemät selvitetty rikokset vähenivät vuoden 2020 aikana vuoden 2019 tilanteeseen nähden. Vuoden 2021 tietoa ei ole raportin valmisteluvaiheessa saatavilla.

Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt muuttujina Syylliseksi epäillyn ikä ja Vuosi. Yhteensä, Ylöjärvi, 1) RIKOKSET JA RIKKOMUKSET YHTEENSÄ, Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt.

Kuva 2. Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt Ylöjärvellä 2018-2020. Tilastokeskus.

Ylöjärvellä fyysistä uhkaa on kokenut aiempaa useampi 4.-5.-luokkalainen samoin kuin seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä. Tulokset ovat kuitenkin koko Suomen tuloksiin verrattuna hieman parempia. Myös kokemukset vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten väkivallasta ovat lisääntyneet Ylöjärvellä. Nämäkin tulokset ovat hieman parempia kuin koko Suomen tulokset. Fyysistä uhkaa kokeneiden 8.-9.-luokkalaisten määrä Ylöjärvellä vähentynyt, mutta seksuaaliväkivalta tai seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu on lisääntynyt. Kuitenkin koulussa koettu seksuaalinen häirintä on vähentynyt Ylöjärvellä tässä ikäryhmässä. Muiden perheenjäsenten välistä fyysistä väkivaltaa kokeneiden 8.-9.-luokkalaisten määrä on lisääntynyt vuonna 2021. Tämä tulos on samaa tasoa koko Suomen verrattuna.

Lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista fyysistä uhkaa vuoden aikana kokeneiden määrä Ylöjärvellä oli vähentynyt edelliseen kouluterveyskyselyyn nähden. Seksuaaliväkivaltaa kokeneiden osuus oli kuitenkin noussut molemmissa ryhmissä. Jopa 32,7 % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja 22,8 % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista oli kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Myös koulussa seksuaalista häirintää kokeneiden määrä oli lisääntynyt molemmissa ryhmissä. Kokemukset vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten väkivallasta olivat lisääntyneet lukion 1. ja 2. opiskelijoiden keskuudessa.

Väkivaltatyöryhmä on vuoden 2021 kartoittanut erilaisia jo olemassa olevia hyviksi havaittuja nettikoulutuksia henkilöstön kouluttamista väkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen. Erityisesti väkivaltatyöryhmässä nähtiin tarvetta päivähoidon ja koulujen henkilökunnan kouluttamiseen, minkä vuoksi työryhmän kokoukseen kutsuttiin varhaiskasvatuksen johtaja Kirsi Lahtinen pohtimaan sopivaa toteutustapaa. Vuoden 2021 aikana väkivaltatyöryhmä vahvisti resurssiaan eri alan toimijoilla, jotta näkökulma väkivaltatyön tekemiseen olisi mahdollisimman laaja. Lisäksi vuoden 2021 aikana väkivaltatyöryhmä teki kannanoton Ylöjärven kaupungin osallistumiseksi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan taistelevaan Oranssit päivät -kampanjaan, minkä myötä Vanha Räikkä valaistiin kampanjan mukaisella oranssilla värillä. Kampanjaan osallistumalla Ylöjärven kaupunki oli mukana lisäämässä kuntalaisten tietoisuutta naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta väkivallasta. Oleellisena osana työryhmän työtä oli myös toimenpiteiden suunnittelu tulevan vuoden 2022 tavoitteille.

Vuonna 2021 on Ylöjärvellä tapahtunut 64 sellaista liikenneonnettomuutta, joiden selvittämisessä poliisi on ollut mukana. Lisäksi hirvieläinonnettomuuksia on tapahtunut 51 kpl. Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmän tarkoituksena on liikenneturvallisuuden edistäminen Ylöjärvellä. Työryhmä ottaa käsittelyyn matalalla kynnyksellä liikenneturvallisuuteen liittyviä aiheita, edistää aloitteita ja valmistelee jatkotoimenpiteitä.

Turvallisuustyöryhmässä vuoden 2021 tavoitteena oli saada nuorten tekemien rikosten ennaltaehkäisevän ”Ankkuritoiminnan” sopimuksin sovitun viranomaisyhteistyön käytännöt vakinaistettua. Valitettavasti eri yhteistyötahojen sitoutuminen jäi toteutumatta organisaatiomuutosten johdosta.

Ikääntyneiden kotona asuvien ylöjärveläisten turvallisuuden tunteen vahvistamista tuettiin jo kuvatus etäkokeilun myötä. Kokeilujakso toteutettiin joulunpyhinä 2021 ja kotikäynnit toteutettiin videoyhteyden avulla.

Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

Tiuravuoren palvelukeskuksessa työskentelevä yhteisötaiteilija Tuuli Pollari on tuonut kulttuurihyvinvointia ja taidekokemuksia palvelukeskuksen asukkaiden arkeen. Taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntävä työ edistää ikääntyneiden sosiaalista hyvinvointia, osallisuutta, aktiivista toimijuutta ja kuulumisen kokemusta yhteisöön. Yhteisötaiteilija johdattelee vanhuksia eri aihepiirien pariin esimerkiksi virtuaalimuseokäynneillä ja taide- sekä käsityötekniikoin, joista

esimerkkinä savityöt ja kirjoittaminen. Yhteisötaiteilija on järjestänyt vuonna 2021 palvelutalolla mm. yhteistyönä kuvataidekoulu Piirron kanssa kuvataidekoulun kevätnäyttelyn palvelukeskuksen sisäpihalle.

Ylöjärven kaupunki on vuosina 2021-2023 mukana Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla (KUPPI) -hankkeessa, jonka tavoitteena on kulttuurihyvinvointipalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden edistäminen 19 Pirkanmaan kunnassa sekä Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä. Hankkeessa vahvistetaan kulttuurihyvinvoinnin roolia osana kuntien lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä kehitetään käytäntöjä ja toimintamalleja, jotta asiakkaat olisivat ohjattavissa kulttuurin ja taiteen pariin jo varhaisessa tuen tarpeen vaiheessa. Ylöjärvellä hankkeen kohderyhmänä ovat alle 3-vuotiaat lapset sekä ikäihmiset. Hanke käynnistyi vuonna 2021 ja vuoden 2022 aikana toteutetaan erilaisia kulttuurihyvinvoinnin palveluohjauksen kokeiluja kulttuuripalvelujen, neuvolan, kirjaston, kotihoidon ja Pirkati-hankkeen yhteistyönä.

2.2. Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

Painopiste Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen merkitsee yhteisöllisyyttä, jota syntyy kaikenlaisten perheiden kodeissa ja niiden ulkopuolella ylöjärveläisten kesken.

Perheiden tukeminen

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus Ylöjärvellä on hivenen laskenut vuosien 2019 ja 2020 seurantatiedossa, vuonna 2020 pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus Ylöjärvellä oli 1,3 %. Lapsiperheiden edistynyt analytiikka oli vuonna 2021 toteutunut valtiovarainministeriön rahoittama hanke, jossa Ylöjärvi on toteuttanut Tampereen kanssa yhteistä osahanketta. Hankkeessa on työstetty 10 valtakunnallisesta rekisteristä saatavan tiedon perusteella kuvaa ylöjärveläisten lapsiperheiden perherakenteesta, terveydestä, työstä- ja toimeentulosta, sosiaalisista suhteista ja yhteyksistä. Hankkeessa tuotetun analyysin mukaan Ylöjärvellä asuvista lapsiperheistä 80 % saa riittävän tarvitsemansa tuen peruspalveluista ja omaa erilaisia hyvinvointia tukevia voimavaroja. Lapsiperheistä 10 %:lla on tilapäistä tuen tarvetta ja jonkinlaisia haasteita hyvinvoinnissa. Analyysin mukaan 3 % ylöjärveläisistä lapsiperheistä tarvitsee pidempikestoista tukea ja 7 %:lla lapsiperheistä on haasteita useammalla hyvinvoinnin osa-alueella ja tarve systeemiseen palvelujen tarjoamalle tuelle. Systeemisen tuen tarpeen osuus oli suurinta sellaisissa perheissä, joissa on 13-16 –vuotiaita lapsia. Ylöjärven aineistossa korostuivat hyvinvoivat kahden vanhemman perheet, turvalliset pienten lasten perheet sekä paljon muuttavat yhden vanhemman perheet. Aineistoa on analysoitu myös postinumerotasoisesti.

Vuonna 2021 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan 4.-5-luokkalaisista vain 1,8 % ja 8.-9. luokkalaisista 5,8 % koki keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa. Tulokset ovat koko Pirkanmaan tuloksiin nähden parempia, eivätkä olleet juurikaan muuttuneet vuoden 2019 tuloksista. Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa olivat kuitenkin lisääntyneet lukion 1.-2. vuoden opiskelijoilla ja ammattioppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijoilla vuoden 2019 tuloksiin nähden. Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijoista 6 % koki keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman mukaisesti pikkulapsiperheiden ennaltaehkäisevää tukea on vahvistettu aloittamalla Ihmeelliset vuodet -ryhmäkuntoutus pikkulapsiperheiden vanhemmille, lisäämällä kotiin tehtävää perhetyötä ja nopeuttamalla lasten pääsyä neuvolapsykologin tutkimuksiin.

Lasten ja perheiden hyvinvointisuunnitelman tavoitteista ovat toteutuneet erityisesti ehkäisevän työn toimintamallit sähköisen perhekeskuksen ja Zoturi verkkoauttamisen myötä. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen arviointia on toteutettu osana palvelujen kehittämistyötä ja hyvinvointialueen toimintamallin valmistelua. LaNu-ryhmässä on vuoden 2021 aikana edistetty perhekeskustoimintamallin täytäntöönpanoa, painopisteenä on ollut sähköisen perhekeskuksen rakentaminen ja käyttöönotto osana matalan kynnyksen palvelujen kehittämistä. Lisäksi työryhmä on käsitellyt v. 2022 aikana rakentuvan ”Perheiden talon” kokonaisuutta ja palvelujen rakentumista perhekeskusmallin pohjalta. LaNu on osaltaan edistänyt talousarvion laadintaprosessin yhteydessä lastensuojelun ja psykiatrisen hoidon yhteisasiakkaille valmistellun uuden työryhmän perustamista vuoden 2022 aikana. Uuden toimintamuodon kautta on tavoitteena vahvistaa lasten ja nuorten, heidän vanhempiensa sekä psykiatrian ja lastensuojelun palveluiden välistä kaksisuuntaista integraatiota ja varmistamaa toimivat erityispalveluiden konsultaatio- ja toimintamallit.

Sähköisen perhekeskuksen rakentaminen on ollut yksi Pirkanmaan tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden kehittämissuunnitelman (PirSote) tavoitteista ja Ylöjärvellä sitä lähdettiin työstämään keväällä 2021. Sähköinen perhekeskus tukee kaikkia ylöjärveläisiä vanhempia kasvatustehtävässä. Tämän lisäksi sähköisen perhekeskuksen avulla on vahvistettu viestintää ja tiedottamista lasten, nuorten ja perheiden tukimuodoista ja palveluista. Sähköisen perhekeskuksen tarkoitus on olla matalan kynnyksen palvelu, josta perhe saa tietoa erilaisiin elämäntilanteisiin ja arjen hyvinvoinnin lisäämiseen. Sivuston tarkoituksena on myös, että paikalliset palvelut on koottu yhteen ja ne ovat helposti löydettävissä. Sivustolla on lisäksi esillä maakunnallisia ja valtakunnallisia sähköisiä

palveluja. Ylöjärven sähköisen perhekeskuksen rakentaminen on tapahtunut laajana monialaisena yhteistyönä. Lisäksi on hyödynnetty kokemusasiantuntijoita, järjestöjen asiantuntijoita ja asukkaiden ääntä on kuultu asukaskyselyn kautta.

49,9 % 75 vuotta täyttäneistä ylöjärveläisistä asui yksin vuonna 2020. Omaishoidon tuella hoidettavia vuonna 2020 oli 5,2 % yli 75-vuotiaista. Määrä on pysynyt viime vuodet melko samana. Kotihoidon asiakkaiden toimintakyvyn ja kotona asumisen tukemiseksi on kehitetty edelleen kotikuntoutusta. Kotikuntoutuksen prosessia on selkiytetty ja käyty läpi siihen osallistuvien eri ammattilaisten tehtävänkuvaa. Lisäksi eri ammattilaisten yhteistyönä aloitettiin ikääntyneen asiakkaan laaja-alaisen toimintakyvyn ja kuntoutuksen toimintamallin kehittäminen, jonka tavoitteena on huomioida ja tukea asiakkaan sosiaalista, fyysistä, psyykkistä ja kulttuurista hyvinvointia. Kotihoidon ja kotitiimin yhteistyönä aloitettiin kaatumisen ehkäisyhanke, jossa kaatuneille kotihoidon asiakkaille tehdään arviointi- ja seurantasuunnitelmat kaatumisten ehkäisemiseksi jatkossa. Kotihoidossa on lisätty etähoivaa ja kehitetty etäkuntoutusta.

Omaishoitajien jaksamista tuettiin olemalla heihin yhteydessä useaan kertaan asiakasohjauksen ja omaishoidon kautta ja tarkistettiin palvelujen ja vapaan tarve. Omaishoitajille on järjestetty vertaistoimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Ylöjärvellä toimii neljä omaishoitajien vertaistukiryhmää; omaishoitajien kuntosaliryhmä vertaisohjaajan ohjauksessa Kumukkeen kuntosalilla kerran viikossa, Pioni ry:n ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa Ylöjärven seurakuntatalolla ja toinen ryhmä Kurun srk-talolla (vertaisohjaaja). Tampereen seudun Omaishoitajat ry:n ryhmä kokoontuu Emmiin kammarissa kerran kuukaudessa. Tämä ryhmä on kokoontunut myös osin etäyhteyksin korona-aikana. Omaishoitajille on Ylöjärvellä järjestetty OVET-valmennuskursseja (ovia omaishoitajan arkeen 3,5h x4) yhteistyössä Tampereen Seudun Omaishoitajat ry:n kanssa vuosittain viimeiset kuusi vuotta.

Osallisuuden vahvistaminen

Vuoden 2021 kuntavaaleissa äänestysprosentti oli 55,5 tiputusta vuoden 2017 kuntavaalien äänestysprosentista oli 3,7 prosenttiyksikköä. Vuoden 2021 lopussa Ylöjärven työttömyysprosentti oli 6,4. Työttömyys oli toiseksi alhaisinta Pirkanmaan kunnista. Työttömiä työnhakijoita oli 1029, joista alle 25-vuotiaita oli 108. Edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta työttömien määrä vähentyi 585 työttömällä. Työttömyys laski sekä vanhemmissa että nuoremmissa ikäluokissa, ainoastaan pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi hieman. Tilanteen paranemiseen vaikutti taloudellisen kasvun lisäksi

myös Pirkanmaan työllisyydenhoidon kuntakokeilun tehostetun lähipalvelumallin toteuttaminen 1.3.2021 alkaen.

Ylöjärvellä 4.-5.-luokkalaisista oppilaista elämäänsä tyytyväisten tai erittäin tyytyväisten määrä on pienempi kuin vuonna 2019. 4.-5. –luokkalaisten tulokset ovat samaa tasoa tai hieman alemmat kuin koko Suomen tulos elämäänsä tyytyväisten tai erittäin tyytyväisten osalta vuonna 2021. Myös 8.-9. -luokkalaisista elämäänsä erittäin tyytyväisten ylöjärveläisten osuus oli laskenut vuoden 2019 tuloksiin nähden. Elämäänsä tyytyväisten 8.-9. -luokkalaisten osuus sen sijaan oli noussut muutaman prosenttiyksikön verran edellisiin kyselytuloksiin nähden. Ylöjärveläisten 8.-9.-luokkalaisten elämäänsä tyytyväisten osuus on kuitenkin koko maan keskiarvoon nähden korkeampi. Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista noin 80 % ilmoittaa olevansa elämäänsä tyytyväisiä, tulos on samaa luokkaa kuin vuonna 2019. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta tulos on edellistä mittausta huonompi, elämäänsä tyytyväisiä vuonna 2019 oli 79 %, vuoden 2021 tulos oli 71 %.

Ylöjärvellä 8.-9.-luokkalaisten tuloksissa parempia ovat vuoteen 2019 verrattuna kokemukset siitä, että on tärkeä osa luokkayhteisöä, on tarpeellinen muille ihmisille ja pystyy tavoittelemaan itselle tärkeitä asioita. Samoin tulokset kokemuksista, että elämällä on tarkoitus ja saa apua silloin, kun sitä tarvitsee ovat parempia kuin vuonna 2019. Myös kokemus siitä, että nuoreen luotetaan, on lisääntynyt 8.-9.-luokkalaisilla. Nämä tulokset ovat Ylöjärvellä myös parempia kuin koko Suomessa. Myös ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tuloksissa kokemukset siitä, että on tärkeä osa luokkayhteisöä, on tarpeellinen muille ihmisille ja pystyy tavoittelemaan itselle tärkeitä asioita, olivat parantuneet. Samoin tulokset kokemuksista, että elämällä on tarkoitus ja, että päivittäiset tekemiset ovat merkityksellisiä olivat parantuneet vuodesta 2019. Sen sijaan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla tulokset olivat heikentyneet kaikilla edellä mainituilla mittareilla. Sekä lukion että ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista niiden osuudet, jotka kokivat saavansa apua, kun sitä todella tarvitsivat, olivat laskeneet. Tulokset olivat kuitenkin sekä lukiolaisten, että ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden osalta koko maan tuloksiin nähden parempia.

Osallisuutta on vahvistettu usealla eri tasolla Tulevaisuuden sosiaali- ja terveysterveyskeskus –hankkeessa. Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen ovat keskiössä, kun luodaan ihmislähtöisiä palveluja ja osallisuus onkin Ylöjärven PirSOTE-hankeen keskeinen arvo. Tämä näkyy niin kehittämisessä kuin kehitettävissä toimintamalleissakin, joissa osallisuus on yhdessä tekemistä ja tasavertaista kohtaamista. Henkilöstöä, järjestöjä ja kaupungin asukkaita on kutsuttu mukaan kehittämistyöhön

muun muassa työryhmätyöskentelyjen, neuvostovierailujen ja avoimien palautelomakkeiden kautta. Maaliskuussa 2021 toteutettiin informatiivinen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksen kysely, joka antoi kehittämistyön taustalle arvokasta tietoa ja vastauksia on hyödynnetyt kaikessa sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä niin Ylöjärvellä kuin koko Pirkanmaan alueellakin. Kysely tullaan uusimaan vuoden 2022 alussa.

Yksilötasolla osallisuus on ennen kaikkea oikeutta tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Avoin ja arvostava kohtaaminen, voimavarat huomioiva tuki sekä avoin dialogisuus ovat keskeisiä periaatteita perustason sosiaali- ja terveyspalvelujen toimintamalleja kuvatessa. Alueella jo toimiva Arkeen voimaa -toimintamalli on hyvä esimerkki ennaltaehkäisevästä hyvinvointia tukevasta palvelusta, jonka vuoksi toimintamallia on jalkautettu osaksi sotepalveluja vuoden 2021 aikana. Korona-pandemian vuoksi Arkeen voimaa -ryhmiä pystyttiin toteuttamaan vuonna 2021 vain yhden kurssin verran. Ryhmään osallistui ohjaajan lisäksi kaksi vertaisohjaaja sekä 13 osallistujaa.

Vuonna 2021 aloitetut valtuuston kokouksien videolähetykset tarjosivat mahdollisuuden osallistumiseen paikkariippumattomasti. Toimintamalli mahdollistaa eri ikä- ja väestöryhmien osallistumisen ja edesauttaa kunnallisen päätöksenteon avoimuutta ja vuoropuhelua. Vuonna 2021 otettiin käyttöön uusia viestintätapoja, muun muassa ylimmän johdon kysely- ja keskustelutunnit sekä kaupunginjohtajan säännölliset ajankohtauskatsaukset. Asukasiltojen toteuttamisessa hyödynnettiin sähköisiä kanavia.

Ylöjärveläisten lasten ja nuorten osallisuutta vahvistetaan tukemalla lasten ja nuorten elämänhallintaa. Rundi -matkailuauton avulla tarjotaan nuorisopalveluita entistä laajemmin ympäri Ylöjärveä niin maantieteellisesti kuin ajallisestikin. Autolla päästään paikkoihin, joissa nuorisotyötä ei ole ennen ollut ja toisaalta täydennetään jo olemassa olevia palveluita täyttämällä palvelun aukkokohtia esim. päiväkohtaisesti. Rundi toimii liikkuvana nuorisotilana. Rundissa on aina kaksi turvallista nuorisotyön ammattilaista, jotka tarjoavat nuorille vapaa-ajanviettomahdollisuuksia esim. pelailun merkeissä, mutta ovat myös auttamassa ja tukemassa nuoria tarvittaessa. Aloitimme loppuvuodesta yhteistyön liikuntapalveluiden kanssa Rundi x Liikuntaneuvonta-toiminnan myötä. Toiminnan tavoitteena on tuoda liikuntapalveluita ja liikuntaneuvojaa lähemmäksi nuoria. Rundin kohderyhmä ovat 13–17-vuotiaat nuoret, mutta kaiken ikäiset ovat tervetulleita käymään Rundissa. Rundi liikkui vuonna 2021 kolme kertaa viikossa, kesäloman aikana ajoja oli 4–5 viikossa. Rundi liikkuu koko Ylöjärven alueella, kaksi kertaa viikossa keskustan alueella (mukaan luettuna myös

Mutala, Takamaa ja Vahanta) ja kerran viikossa (vuoroviikoin) Kurussa ja Viljakkalassa sekä Karhella. Nuoria on tavoitettu lähes jokaiselta alueelta. Viime kevään, kesän ja syksyn aikana Rundissa kävi noin 20–50 nuorta illassa. Talvella sään huonontuessa kävijämäärät vähenivät, ja talven ajan Rundissa on käynyt noin 10–30 nuorta illassa.

Ylöjärven kaupungissa on käytössä 5.-9.-luokkalaisille suunnattu Nuorisopassi, joka tarjoaa työkalun paikallisten nuorten aktivoimiseen ja heidän vapaa-ajan harrastusten tukemiseen. Vuonna 2021 Nuorisopassi oli käytössä syyskuusta joulukuuhun. Nuorisopassilla oli vuonna 2021 234 aktiivista käyttäjää ja etuja käytettiin 126 kertaa.

Lasten ja nuorten elämänhallintaa sekä osallisuutta tuetaan myös Harrastamisen Ylöjärven malli – hankkeessa. Harrastamisen Ylöjärven mallissa päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa mahdollisimman monelle perusopetukseen kuuluvalla lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Ylöjärven mallissa yhdistyvät lasten ja nuorten kuuleminen harrastustoiveista, olemassa olevien hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen sekä koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö. Hankkeen pilottivaihe toteutettiin keväällä 2021, mukana oli yli 600 lasta. Hankkeen toimintaan osallistui myös sellaisia oppilaita, joilla ei sillä hetkellä ollut lainkaan harrastuksia. Pilottivaiheessa kokeiltiin etsivää harrastustoimintaa Ylöjärven yhtenäiskoululla. Etsivän harrastustoiminnan ryhmää kehitettiin moniammatillisessa yhteistyössä, johon kuuluivat kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, kouluyhteisöohjaaja ja lasten ja nuorten liikuntakoordinaattori. Koronapandemia rajoitti pilottivaiheen toimintaa. Lukuvuonna 2021-2022 Harrastamisen Ylöjärven mallissa on mukana 26 eri harrastusten järjestäjää (seuroja yhdistyksiä ja yrityksiä), jotka järjestävät harrastuksia jokaisella Ylöjärven koulun toimipisteellä. Toimintaa järjestetään myös heidän omissa tiloissaan. Yhteensä harrastuksia on käynnissä 63. Harrastukset on valittu lasten ja nuorten kuulemisen pohjalta sekä paikalliset erityisosaamiset huomioiden. Oppilaita mukana on kaiken kaikkiaan n. 1000.

Varhaiskasvatuksessa toteutetussa kestävä elämäntavan -hankkeessa tuettiin lasten, henkilöstön ja huoltajien osallisuutta ja kehitettiin toimintatapoja sosiaalisesti kestävä elämäntavan vahvistamiseksi. Hankkeessa järjestettiin esimerkiksi luontorasteja perheiden yhteiseksi tekemiseksi ja tuotettiin lainattava materiaalipaketti kestävästä elämäntavasta yhteistyössä Leija-kirjaston kanssa. Hankerahoituksella hankittiin varhaiskasvatukseen robottihylje, jonka avulla kehitettiin lasten empatia- ja tunnetaitoja. Robottihylje kiertää jatkossa varhaiskasvatuksen yksiköissä erityisopettajien matkassa.

Ikääntyneiden ylöjärveläisten osallisuutta on vahvistettu tukemalla ikääntyneiden toimintakykyä ja itsenäistä elämää. Korona-rajoitusten vuoksi osa ikääntyneille suunnatuista palveluista oli osan vuotta suljettuna. Lähitorit ja päivätoiminta käynnistettiin syksyllä suositusten mukaisesti pienemmillä ryhmillä. Lähitorit ja niihin liittyvä ryhmätoiminta tukevat ikääntyneiden kuntalaisten sosiaalista toimintaa ja tukevat omalta osaltaan ikääntyneiden itsenäistä elämää. Syksyllä aloitettiin kaupungin omana toimintana ikäihmisten päivätoiminta ostopalvelun ja palvelusetelillä tuotetun päivätoiminnan lisäksi. Osuuskunta Taidokkaat on yhteistyössä perusturvan kanssa toteuttanut Senioripysäkki – ryhmätoimintaa, jonka tavoitteena on ikääntyneiden tukeminen pykososiaalisissa ongelmissa. Senioripysäkki tarjoaa keskusteluryhmiä yli 60-vuotiaille. Ryhmiä ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaiset, jotka ovat suorittaneet Senioripysäkki-ryhmänohjaajakoulutuksen. Vanhustenviikon tapahtumia on vietetty vuosittain kunkin vuoden teeman mukaisesti, mutta vuonna 2021 nämä jouduttiin rajoitusten vuoksi jättämään väliin.

Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen

Ylöjärven kaupungissa on toiminut vuodesta 2015 seuraparlamentti, jonka pääasiallinen tehtävä on liikuntaseurojen ja kaupungin välisen yhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen. Seuraparlamentin kautta kaupunki tarjoaa seuroille mahdollisuuden vaikuttaa päätöksentekoon ja kuulla, mitä kaupunki suunnittelee ja näin myös osallistaa liikuntaseuroja suunnitteluun. Vuonna 2021 Ylöjärvelle perustettiin myös kulttuuriparlamentti, jonka tarkoitus on tehdä kannanottoja ja toimenpide-ehdotuksia sekä vahvistaa kulttuurin asemaa kaupungissa. Kulttuuriparlamentilla vahvistetaan kaupungin yhteistyötä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa sekä pyritään tarkastelemaan kulttuuria laaja-alaisesti.

Järjestöyhteistyölle on luotuna kaupungin ohjeet ja ajankohtaisista asioista tiedotetaan järjestötoimijoiden uutiskirjeessä sekä liikuntatoimijoiden seurakirjeessä, jotka ilmestyvät 3-4 kertaa vuodessa. Ylöjärvellä toimii kaksi järjestöagenttia, joiden tehtävänä on edistää paikallisten yhdistysten verkostoitumista ja kaupungin kanssa tehtävää yhteistyötä. Vuonna 2021 kaupungin ja järjestöjen yhteinen kumppanuusfoorumi ei toteutunut henkilöstövaihdojen ja koronarajoitusten vuoksi.

Ylöjärven kaupunki tekee yhteistyötä Ylöjärven seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa vapaaehtoistyön edistämiseksi. Käytössä on yhteinen vapaaehtoistyö.fi – palvelu, jota kautta voidaan välittää tehtäviä vapaaehtoisille. Erilaisia vapaaehtoistehtäviä palvelussa ilmoitettiin

vuoden 2021 aikana 24 kpl, joista neljä oli kaupungin julkaisemia tehtäviä. Vapaaehtoisten toimintaa on vuonna 2021 rajoittanut koronaan liittyvät rajoitukset.

2.3. Hyvinvointia rakentavien valintojen tekeminen

Hyvinvointia rakentavien valintojen tukemisella tarkoitetaan ylöjärveläisen tukemista valinnoissa, joita hän tekee oman, läheistensä ja ympäristön hyvinvoinnin mahdollistamiseksi.

Päihitteettömyyden tukeminen

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan alaikäisten alkoholi- ja savukeostot vähittäismyynnistä olivat pysyneet samalla tasolla edelliseen kouluterveyskyselyyn nähden muissa ryhmissä paitsi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla, joiden keskuudessa savukeostojen määrä oli noussut 13,6 %:sta 19,4 %:iin. Huolta herättävää päihteiden, tupakka- tai nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista oli vuoteen 2019 nähden vähemmän niin 8.-9. -luokkalaisten kuin toisen asteen opiskelijoidenkin keskuudessa. Myös kannabiskokeilut olivat vähentyneet kaikissa em. ryhmissä. Tulokset ovat samansuuntaiset kuin koko Pirkanmaan tulokset. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kuitenkin edelleen 14,9 % ilmoittaa kokeilleensa kannabista vähintään kaksi kertaa. Lähes puolet 8.-9. luokkalaisista ja yli puolet toisen asteen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista kokevat, että Ylöjärvellä on helppo hankkia huumeita. Ehkäisevän päihdetyön ryhmän mukaan huomiota olisi jatkossa kiinnitettävä huumausaineisiin liittyviin asenteisiin ja saatavuuden helppouteen.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien osuudet ovat laskeneet kaikissa em. ikäryhmissä vuoden 2019 kyselykierrökseen nähden. 8.-9. luokkalaisista tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa ilmoittaa olevansa 8,2 % oppilaista. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 17 % ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 30,1 % ilmoittaa olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Osuudet ovat korkeampia kuin Pirkanmaan tulokset keskimäärin. Ehkäisevän päihdetyön työryhmän mukaan nuorten keskuudessa on nähtävissä polarisaatiota; osa nuorista on täysin raittiita, mutta alkoholia käyttävät vaikuttaisivat käyttävän alkoholia runsaasti.

Päivittäin tupakkatuotteita tai sähkösavuketta käyttävien osuus 8.-9. -luokkalaisista sekä toisen asteen opiskelijoista on vähentynyt vuoteen 2019 nähden. Kuitenkin 24,9 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kertoo käyttävänsä päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta. Toisella asteella terveystarkastuksissa on kuitenkin nähtävissä myös halua lopettaa tupakointi tai nuuskan käyttö. Päivittäin tupakkatuotteita tai sähkösavuketta käyttäviä on 8.-9. -luokan oppilaista

7 % ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 6 %. Luvut ovat Pirkanmaan keskimääräisiin lukuihin nähden hieman korkeammat kaikissa em. ikäryhmissä.

Päivittäin nuuskaavien osuus on tippunut kaikissa ikäryhmissä vuoden 2019 kyselyvastauksiin nähden. Nuuskaa käyttävien nuorten osuudet ovat samaa luokkaa kuin koko Pirkanmaalla ja etenkin ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden keskuudessa nuuskan käyttö on kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt merkittävästi. Nuuskan käyttö ei kuitenkaan nuorten parissa toimivien työntekijöiden mukaan ole kadonnut, vaan vahvaa nuuskaa vaikuttaa liikkuvan paljon etenkin yläkouluikäisten keskuudessa.

Rahapelejä pelaavien osuudet joka ikäryhmässä ovat niin ikään kouluterveyskyselyn mukaan vähentyneet. Koulun arjessa kuitenkin digipelaaminen yleisesti näyttäytyy arjen rytmien sekoittumisena, oppilaiden väsymyksenä ja poissaoloina. Päihteistä, unesta ja pelaamisesta käydäänkin keskustelua lähes päivittäin koulujen arjessa. Myös energiajuomia käytetään nuorten parissa työskentelevien kokemuksen mukaan paljon, millä on osaltaan vaikutusta nukkumiseen, ylipainoon ja suun terveyteen. Myös näihin aiheisiin olisi ehkäisevän päihdetyön työryhmän mukaan jatkossa syytä kiinnittää huomiota.

Ylöjärven ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ohjaa kaupungissa toteutettavaa poikkihallinnollista ehkäisevää päihdetyötä. Vuonna 2021 ehkäisevän päihdetyön koordinaation keskiössä olivat suunnitelman painopiste ”Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa”. Ylöjärven kaupungin ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat STM:n Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman mukaiset. Ylöjärvellä toimii nimetty toimielin, joka vastaa kunnassa tehtävän ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä sekä monialainen työryhmä, joka toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä. Lisäksi Ylöjärvellä on nimettynä ehkäisevän päihdetyön koordinaatiosta vastaava taho (hyvinvointikoordinaattori) ja Ylöjärvelle on laadittu lain mukainen ehkäisevää päihdetyötä ohjaava toimintasuunnitelma. Ehkäisevän päihdetyön vastaavana toimielimenä aloitti 1.8.2021 hyvinvointilautakunta. Ehkäisevän päihdetyön työryhmän kokoonpanoa päivitettiin alkuvuodesta 2021.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa kehittämiskohteeksi on asetettu psykososiaalisen tuen varmistaminen muuttuvissa yhteiskuntatilanteissa. Psykososiaalista tukea edustaa POIMI-hankkeessa perustettu Mielikioski, missä lisätään kuntalaisten hyvinvointia tarjoamalla matalan kynnyksen palveluohjausta ja tukea mielenterveys- ja päihdeasioissa. Lisäksi tavoitteena on

vähentää yksinäisyyttä ja mahdollistaa yhteistä toimintaa (ryhmätoiminta) sekä lisätä mielenterveysosaamista ja ymmärrystä mielenterveydestä voimavarana sekä parantaa kohderyhmän tietoutta eri hoito- ja palvelumahdollisuuksista (MTEA-koulutukset). Toimintamallissa tuodaan järjestöt (mm. vertaisauttaminen) osaksi tulevaisuuden sote-keskuksen ja mielenterveyspalveluiden normaalia toimintaa.

Varhaisen tukemisen työkaluksi on osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen valmisteltu Hyvän kohtaamisen tukilista, joka koottiin yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa osana aikuisten perustason mielenterveys- ja päihdetyön toimintamalleja. Kyseisissä toimintamalleissa painottuu mielenterveyden ja päihteettömyyden edistäminen osana kaikkea kohtaamistyötä ja myös perheen ja läheisten huomioimista osana aikuisten palvelupolkuja.

Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisyn työkaluna toimii myös vuonna 2021 moniammatillisesti tuotettu Hyvinvointia arkeen -sivusto, johon on koottu osiot päihteettömyydestä, riippuvuuksien hallinnasta ja savuttomuudesta. Hyvinvointia arkeen -sivusto tarjoaa monipuolisesti tietoa, tukea ja palveluja ylöjärveläisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ylöjärveläisten seurojen kanssa tuotettiin Olympiakomitean mallin mukainen tukimateriaali ”Reilun pelin tavoitteilla kohti päihteetöntä seuratoimintaa”. Materiaalissa on koottuna yhteen työkaluja päihdepelisääntöjen luomiseksi ja päihdeasioiden puheeksi ottamiseksi liikuntaseurojen ja -järjestöjen toiminnassa. Materiaalia käsiteltiin seuraparlamentissa keväällä 2021.

Kaupungin vapaa-aikapalvelut; kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, liikuntapalvelut ja nuorisopalvelut toteuttavat itsessään ehkäisevää päihdetyötä tarjoamalla hyvinvointia edistävää toimintaa ja mahdollisuuksia päihteettömälle tekemiselle Ylöjärvellä. Nuorisopalvelut, etsivä nuorisotyö ja kouluyhteisöohjaus tarjoavat konkreettista tukea, kohtaamisia ja keskustelun mahdollisuuksia nuorille myös päihteistä ja niihin liittyvistä mietityttävistä asioista.

Kestävän liikkumisen lisääminen

Harrastaminen vähintään viitenä päivänä viikossa on 4.-5.-luokkalaisilla lisääntynyt. Tilanne on hieman parempi kuin myös koko Suomen tulokseen verrattuna. Ylöjärvellä 8. ja 9. luokkien omatoiminen liikunnan harrastaminen on lisääntynyt 5,2 prosenttiyksiköllä, mikä on koko Suomen tulokseen verrattuna 5 prosenttiyksikköä parempi. Harrastuspaikat koetaan olevan kuitenkin kaukana tai liian kalliita. Näissä ollaan samanlaisessa tilanteessa koko Suomen tuloksiin verrattuna. Muista harrastuksista kirjojen lukeminen ja kirjoittamisen harrastus ovat vähentyneet Ylöjärvellä.

Nämä tulokset ovat alhaisemmat koko Suomen verrattuna. Ylöjärven 8.-9.luokkalaisista vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on kasvanut, mikä on selvästi parempi tulos koko Suomeen verrattuna. Sitä vastoin ylipainoisuutta on Ylöjärvellä enemmän kuin vuonna 2019 ja hieman enemmän kuin nyt koko Suomessa. Myös alle 8 tuntia arkisin nukkuvia on Ylöjärvellä nyt enemmän kuin vuonna 2019 (34,30 % -> 41,50 %). Tämä tulos on hieman huonompi kuin valtakunnallinen tulos.

Vuoden 2021 Move! -mittausten tulosten mukaan Ylöjärvellä 5.-luokkalaisista 34 %:lla ja 8.-luokkalaisista 31 %:lla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. 8.-luokkalaisten tulokset eri fyysisen toimintakyvyn osa-alueiden mittareilla olivat kuitenkin kautta linjan parantuneet edellisestä mittauksesta, kun taas 5.luokkalaisilla nähtiin tulosten heikkenemistä joillakin osa-alueilla edellisvuoden mittaukseen nähden. Move!-tuloksissa on nähtävissä fyysisen toimintakyvyn hienoista polarisaatiota 5. luokkalaisten kestävyuden sekä keskivartalon lihasvoiman osalta. Useimmilla fyysisen toimintakyvyn osa-alueilla ylöjärveläisten 5.- ja 8. luokkalaisten tulokset olivat valtakunnallisiin tuloksiin nähden paremmalla tasolla.

Iltapäivätoimintaa järjestetään Ylöjärven kaupungin perusopetuksessa oleville 1. ja 2. luokan oppilaille ja erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille, pääsääntöisesti kolmanteen luokkaan saakka. Terveiden elämäntapojen edistämiseksi iltapäivätoiminnassa on lisätty viikoittaiseen toimintasuunnitelmaan päivittäistä liikkumista. Liikunta on ohjaajien vetämää liikuntaa tai liikunnallista leikkiä. Myös lasten omaehtoiseen leikkiin ja liikkumiseen on jätetty riittävästi aikaa. Toimintasuunnitelman sisältämä liikunta pitää sisällään liikuntaa koulun salissa, liikunnallisia pihapelejä- ja leikkejä, lasten omaehtoista leikkiä, kävelylenkkejä, metsäretkiä lähimetsiin sekä muuta vuodenaikaan sopivaa liikuntaa mm. hiihtoa ja luistelua.

Ylöjärven päiväkodeissa ja peruskouluissa toteutetaan Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu –ohjelmaa, joiden avulla tuodaan päivittäistä liikkumista lisääviä toimenpiteitä ja toimintamalleja osaksi päiväkotij- ja koulupäiviä. Myös Harrastamisen Ylöjärven malli –hanke edistää lasten ja nuorten aktiivisuutta ja liikkumista tarjoamalla maksuttomia harrastuksia osaksi peruskoululaisten koulupäivää.

Liikunta-alueiden osalta vuonna 2021 skeittiparkin rakentaminen on toteutettu. Lisäksi Siivikkalan koulun kentälle on asennettu tekonurmi ja neljä kaupungin alueella sijaitsevaa leikkikenttää on peruskorjattu. Arjen sujuvuutta tukevien joukkoliikenneyhteyksien kehittämistä on toteutettu

rakentamalla keskeisten bussipysäkkien yhteyteen pyöräkatoksia tukemaan pyöräilyä ja linja-autojen käyttöä.

Ilmastonmuutosta hillitsevät elintavat

Kestävien kulkumuotojen osuutta pyritään kasvattamaan käynnissä olevilla kaavahankkeilla, joiden avulla edistetään tiivistyvää kaupunkirakennetta ja mahdollistetaan kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattaminen. Kaavoituksen KILVA-työkalulla nostetaan esiin ilmastokestäviä ratkaisuja. Lisäksi pääradan yleissuunnittelu (Lielähti-Lakiala) on käynnistynyt ja bussiliikenteen linjastouudistus on otettukäyttöön. Myös raitiotien tarkentava yleissuunnittelu käynnistetty. Kalustohankinnoissa on käytössä päästökriteerit ja sähköautojen latauspisteitä valmistui vuonna 2021. Vuonna 2021 valmistui myös Seudullinen pyöräilyseivitys. Kaupunkipyörien lainauspalvelua toteutettiin kirjastolla ja kävely- ja pyöräilyreitistön investointeja toteutettiin MAPSTOn mukaisesti.

Kasvispitoista ja ravitsemussuositukset täyttävää kaupungin ruokapalveluiden tarjontaa toteutettiin lisäämällä ruokalistalle kala- ja kasvisruokapäiviä, minkä lisäksi viikoittain on tarjolla lämpimiä kasviksia. Lisäksi kasvispohjaista välipalaa on kokeiltu iltapäiväkerhoissa ja ruokaohjeita kehitetty kasvipohjaisten proteiinituotteiden käytön lisäämiseksi. Kierrätys- ja lajittelumahdollisuuksien parantamiseksi järjestettiin kokeilu yhtenäiskoululla.

Kestävään tulevaisuuskasvatukseen on keskitytty erityisesti varhaiskasvatuksessa toteutetussa Kestävän elämäntavan –hankkeessa. Kestävä elämäntavan (luontosuhde ja vastuullinen toimiminen) ja sosiaalisesti kestävän elämäntavan (hyvä vuorovaikutus, yhdenvertaisuus, kaveri- ja tunnetaidot) kulttuuria kehitettiin ja jalkautettiin varhaiskasvatukseen Opetushallituksen rahoittamassa hankkeessa. Hankerahalla palkattiin hanketyöntekijä vetämään hanketta. Hankkeen alkaessa tehtiin alkukysely nykytilasta ja hankkeen päättyessä loppukysely. Hanketyöntekijä vieraili päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa keskustellen henkilöstön kanssa yksikön vahvuuksista ja kehittämistarpeista sekä järjesti ohjattua toimintaa lapsille. Henkilöstölle järjestettiin myös koulutusta kestävästä elämäntavasta ja sen toteuttamisesta. Koronan estäessä yhteisten tapahtumien järjestämisen perheille, heille tarjottiin kahteen otteeseen vuoden aikana mahdollisuus osallistua luontorasteille tietyn kuukauden ajan. Syysversio jaettiin myös päiväkotien omaan käyttöön samoin kuin kesäbingo. Varhaiskasvatukseen tehtiin uusi kestävä elämäntavan käsikirja henkilöstön käyttöön. Jokaiseen yksikköön nimettiin kestävä elämäntavan vastaava työntekijä. He jatkavat kestävä elämäntavan periaatteiden ylläpitämistä ja kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Yhteistyössä Ylöjärven Leija-kirjaston kanssa koottiin varhaiskasvatuksen käyttöön lainattavat

kestävän elämäntavan materiaalipaketit. Loppukyselyn tuloksista nähtiin selvästi kestävän elämäntavan ymmärryksen lisääntyneen ja uusien toimintamallien lisääntyminen varhaiskasvatuksen arjessa. Kestävää tulevaisuuskasvatusta on toteutettu myös Karhen ja Vahannan kouluilla, jotka ovat mukana Vihreä lippu –ohjelmassa. Lisäksi Ylöjärven lukiolla toimii ympäristötiimi.

Ylöjärven kaupunki on mukana Hinku-verkostossa, jonka kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Hinku-tiedotusta on vahvistettu tiedottamalla kaupungin nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa ajankohtaisista kampanjoista. Seutu-Rane –hankkeessa on aloitettu maksuttoman energianeuvonnan tarjoaminen koko Tampereen seutukunnalla.

3 Johtopäätökset

Vuoden 2021 hyvinvointiraportissa on esitetty katsaus ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilaan ja hyvinvointityön seurantaan laajassa hyvinvointikertomuksessa määriteltyjen mittareiden ja hyte-kertoimen indikaattoreiden valossa. Hyte-kertoimen indikaattoreiden mukaan Ylöjärven hyvinvoinnin edistämistyön prosessit ovat varsin hyvällä mallilla. Tulosindikaattoreiden mukaan huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää nuorten hyvinvointia edistävien elintapojen tukemiseen ja edelleen myös ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä vahvistamiseen.

Vuoden 2021 hyvinvointiraportissa korostuvat kouluterveyskyselyn tulokset. Valtaosa ylöjärveläisistä lapsista ja nuorista kokee olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Myös palvelutarpeita tarkasteltaessa suurin osa ylöjärveläisistä perheistä voi hyvin peruspalveluiden turvin. Huomiota on kuitenkin jatkossakin syytä kiinnittää perheiden tukemiseen sekä lasten ja nuorten liikkumisen ja osallisuuden edistämiseen.

Vuonna 2021 koronapandemia vaikutti edelleen hyvinvointityön toteutumiseen ja ylöjärveläisten arkeen. Korona rajoitti tapahtumien ja toiminnan järjestämistä; etenkin ryhmätoimintojen toteuttaminen kärsi edelleen koronarajoituksista vuonna 2021. Koronan vaikutukset näkyvät myös kouluterveyskyselyn tuloksissa, vaikuttaisi siltä, että etenkin lukiolaisten osallisuuden kokemuksiin korona-ajalla on ollut mahdollisesti heikentävä vaikutus.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden sekä ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät hankkeet ja toimenpiteet ovat vahvasti esillä hyvinvointiraportissa. Toisaalta monet laajemmin kuntalaisiin kohdistuvat toimenpiteet kattavat myös työikäisen väestön. Keskeinen osa kunnan hyvinvoinnin edistämistä onkin jatkossa sellaisten olosuhteiden luominen, jotka tuottavat hyvinvointia laajasti asukkaille esimerkiksi mahdollisuuksina harrastaa, liikkua sekä kokea ja tehdä yhdessä toisten kanssa.

Vuonna 2021 hyvinvoinnin edistämistyötä kehittäminen keskittyi pääasiassa PirSOTE-hankeessa eli Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankeessa toteutuneisiin kokonaisuuksiin. Hyvinvointialueen valmistelussa hyvinvoinnin edistäminen on liitetty aiempaa kiinteämmäksi osaksi sosiaali- ja terveyspalveluita, jotta asukkaiden elämänhallintaa ja -laatua vahvistavia palveluita on laajasti tarjolla. Ihmislähtöiset, sujuvat palvelut edellyttävät monialaista yhteistyötä ja yhteiskehittämistä. Monialainen yhteistyö eri tahojen välillä tukee arjen hyvinvointia ja vähentää palveluiden saatavuuden eriarvioisuutta. Hyvinvoinnin edistämisen toiminnallinen muutos -

kokonaisuudessa on tarkasteltu ja viety eteenpäin etenkin ehkäisevän päihdetyön ja elintapaohjauksen rakenteita ja toimintamalleja. Työ jatkuu vuonna 2022. Keskeistä edelleen vuonna 2022 on yhteistyörakenteiden ja -mallien vahvistaminen tulevan hyvinvointialueen ja kunnan yhteisen hyvinvointityön varmistamiseksi myös jatkossa.

Alatyöryhmät valmistelivat vuoden 2022 hyvinvointityön tavoitteet osana talousarviota. Vuoden 2022 hyvinvoinnin edistämisen vuositavoitteet ovat esitettynä liitteessä 2.

4 Valtuustokäsittely

Raportin laatijat

Anna Mäkelä, hyvinvointikoordinaattori

Hyte-työryhmä:

Anna Mäkelä, pj. EPT-ryhmä, puheenjohtaja

Minna Vallin, pj. Osallisuusryhmä

Pekka Mansikkamäki, pj. Turvallisuusryhmä

Paula Pasanen-Aro, pj. Mielenterveysryhmä

Marketta Tiihala, pj. LaNu-ryhmä

Mirko Harjula, pj. Kestävän liikkumisen ryhmä

Marita Pitkänen, hoito- ja kuntoutumispalvelujen johtaja

Sari Soini, kehitysjohtaja

Antti Pieviläinen, hallinto- ja talousosaston hallintopäällikkö

Kaupungin johtoryhmä:

Pauli Piiparinen, kaupunginjohtaja, puheenjohtaja

Antti Pieviläinen, hallinto- ja talousosaston hallintopäällikkö

Minna Kekarainen, henkilöstöjohtaja

Jukka Nurmi, kaupunkirakennejohtaja (vs.)

Sari Soini, kehitysjohtaja

Matti Hursti, sivistysjohtaja

Juha Liinavuori, talousjohtaja

Anne Santalahti, terveys- ja sosiaali johtaja

Tiina Helminen, viestintäpäällikkö

Raportin hyväksyminen

Hyvinvointilautakunta 4.5.2022

Kaupunginhallitus 16.5.2022

Kaupunginvaltuusto 13.6.2022

Liitteet

Liite 1 Laajan hyvinvointikertomuksen toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2021

Painopiste: Hyvinvointia tukeva elinympäristö

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointi-suunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Kaupungin EVA-mallin luominen ja käyttöönotto	Kaikki hallinnonalat Viranhaltijat Päättäjät Hyvinvointikoordinaattori (tutor)	Kaupunginvaltuusto 24.04.2017 § 35 Kuntaliitto	Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa kyllä/ei	--
Yhteiskehittämisen menetelmien käytön edistäminen palveluiden kehittämisessä	Kaikki hallinnonalat	Alueellinen laaja hyvinvointikertomus 2021-24	Kunnassa on käytössä yhteiskehittämisen periaate, jossa sovittu miten kuntalaiset osallistuvat palveluidensa ideointiin, suunnitteluun, testaamiseen sekä toteutukseen yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa kyllä/ei	PirSOTE-hankkeen kehittämiseen on osallistunut laaja joukko kaupungin henkilöstöä, järjestöjä, kokemusasiantuntijoita ja asukkaita.
Digituen mahdollistaminen kuntalaisille	Hallinto ja talous Sivistys Perusturva Järjestöt	Pirkanmaan digituen alueellisen koordinaation kehittämisshanke	Digitukea kunnassa tarjoavien tahojen määrä	PiDiKe-verkosto
Paikkatiedon hyödyntäminen hyvinvointitekkijöiden tunnistamisessa	Tekniikka ja ympäristö Kaikki hallinnonalat	Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointiympäristön kehittämisshanke HYMY-hankkeen tulokset	Alakoulun, päivittäistavarakaupan ja virkistysalueen saavutettavuus	Kaupungin alueella sijaitsevat leikkipaikat, leikkikentät, urheilukentät ja laavut näkyvät karttasovelluksessa. Latuverkostosta on ajantasainen hoito- ja reittitieto karttasovelluksessa.
Laajan hyvinvointikertomuksen päivittäminen sote-uudistuksen toteutuessa	Kaupungin johtoryhmä Hyte-työryhmä Hyvinvointikoordinaattori	Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus -kehittämisshanke	Itsearviointi hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta ja hyödyntämisestä Itsearviointi kunnan hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosesseista	--

Taulukko 4. Laadukkaiden monikanavaisten palvelujen järjestäminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Liikenne- turvallisuuden edistäminen	Kaikki hallinnonalat Poliisi Liikenneturva Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä Kestävän liikkumisen työryhmä	Liikennevahinkojen uhrit / 1000 asukasta	Liikenneturvallis- uuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä toiminnassa
Lähisuhde- väkivallan ehkäisy	Perusturva Sivistys	Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021 (STM) Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä	Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Väkivaltatyöryh- mä työstänyt koulutussuunnit- elmaa väkivallan tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi
Ankkuri- toiminnan toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennaltaehkäise- miseksi	Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut Nuorisopalvelut Sosiaalipalvelut Poliisi	Turvallisuussuunnitelma	Nuorten (15–29 - vuotiaat) tekemät rikokset	--

Taulukko 5. Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa	Kaikki hallinnonalat Järjestöt Seurakunta Yritykset	Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma	Tampereen seudun työväenopiston kulttuurialan opetustunnit/1000 asukasta Kirjaston tapahtumiin osallistuneiden määrä/ 1000 asukasta Kulttuuripalveluiden tapahtumiin osallistuneiden määrä / 1000 asukasta	Yhteisötaiteilijan työ Tiuravuoren palvelukeskuksessa Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hanke
Kuntalaisen osallistumismahdollisuus taiteeseen ja kulttuuriin 100 min./viikko	Sivistys Perusturva Järjestöt	Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hanke	Kirjastokäynnit / asukas Kokonaislainaus / asukas Taiteen perusopetuksen oppilaspaikkamäärä	--

Taulukko 6. Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Painopiste: Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma	Mittarit	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä	Sivistys Neuvolat ja kouluterveydenhuolto Perheneuvola, perhekioski Perhetyö Ehkäisevät ja korjaavat hyvinvointipalvelut	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	Ihmeelliset vuodet -ryhmäkuntoutus pikkulapsiperheiden vanhemmille Kotiin tehtävä perhetyö Neuvolapsykologin tutkimuksiin pääsyn nopeuttaminen Zoturi-verkkoauttamispalvelut: En jaksa -palvelu
Viestintä ja tiedottaminen lasten, nuorten ja perheiden tukimuodoista ja palveluista	Sivistys Vapaa-aikapalvelut Neuvolat, kouluterveydenhuolto Ehkäisevät ja korjaavat hyvinvointipalvelut Hallinto ja talous	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Itsearviointi kuntien opiskeluhoitotöiden toiminnasta	Sähköinen perhekeskus
Ikääntyneen kuntalaisen mahdollisuus asua omassa kodissaan	Tekniikka ja ympäristö Perusturva Kotihoito	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	75 vuotta täyttäneiden yhdenhengen asuntokunnat, % vastaavan ikäisten asuntokunnista	Kotikuntoutuksen kehittäminen. Laaja-alaisen toimintakyvyn ja kuntoutuksen toimintamallin kehittäminen. Katumisen ehkäisyhanke. Kotihoidossa on lisätty etähoivaa ja kehitetty etäkuntoutusta.

Omaishoidon riittävä resursointi	Hoito- ja kuntoutumispalvelut Sosiaalityön palvelut	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Yhteydenpito omaishoitajiin Omaishoitajien vertaistoiminta yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Omaishoitajien OVET-valmennuskurssit yhteistyössä Tampereen Seudun Omaishoitajat Ry:n kanssa
Erilaisten perhemuotojen yhdenvertaisuuden edistäminen	Kaikki hallinnonalat	Yhdenvertaisuussuunnitelma		--

Taulukko 7. Perheiden tukeminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Raportointi: kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen	Sivistys Perusturva: Neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveyden huolto Perheneuvola, perhekioski Järjestöt Seurakunta	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Osallisuussuunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma OKM: Harrastamisen Suomen malli	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Nuorisopassin käyttömäärä	Rundi Harrastamisen Ylöjärven –malli
Työllistymisen edistäminen työllisyyden kuntakokeilulla	Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut	Suomen hallituksen esitys kokeilulaiksi Kaupunginvaltuusto 9.3.2020 § 16 Työllisyystyöryhmä	Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15-64-vuotiaista	Pirkanmaan työllisyydenhoidon kuntakokeilun tehostetun lähipalvelumallin toteuttaminen 1.3.2021 alkaen.
Ikääntyneiden toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen	Kaikki hallinnonalat Järjestöt Yritykset Seurakunta	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi Terveysliikuntasuunnitelma Osallisuussuunnitelma	Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi	Lähtöritoiminta Ikäihmisten päivätoiminta Osuuskunta Taidokkaat on yhteistyössä perusturvan kanssa toteuttanut Senioripysäkki –ryhmätoimintaa
Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toiminta-osallisuus) ja tasa-arvon edistäminen eri ikä- ja väestöryhmissä	Hallinto ja talous Kaikki hallinnonalat	Osallisuussuunnitelma Yhdenvertaisuussuunnitelma	Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % äänioikeutetuista Tuntee itsensä osalliseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Valtuuston kokouksien videolähetykset. Uudet viestintätavat, muun muassa ylimmän johdon kysely- ja keskustelutunnit sekä kaupunginjohtajan säännölliset ajankohtauskatsaukset.

				<p>Asukasiltojen toteuttamisessa hyödynnettiin sähköisiä kanavia.</p> <p>Osallisuuden edistäminen sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelumallien kehittämisen ja kuvaamisen keskeisenä lähtökohtana</p> <p>Informatiivinen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksen kysely maaliskuu 2021.</p>
<p>Arkeen Voimaa -toimintamalli elämänlaadun ja arkipärjäämisen vahvistajana</p>	<p>Perusturva</p> <p>Vapaaehtoiset</p>	<p>Kuntaliitto</p>	<p>Käynnistyneiden ryhmien, osallistujien ja vapaaehtoisohjaajien määrä/vuosi</p>	<p>Arkeen voimaa -toimintamallia on jalkautettu osaksi sotepalveluja vuoden 2021 aikana.</p>

Taulukko 8. Osallisuuden vahvistaminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Raportointi: kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Järjestöjen tukimuotojen kehittäminen ja niistä tiedottaminen	Hallinto ja talous Vapaa-aikapalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt	Järjestöyhteistyön ohje	Itsearviointi seurojen, yhdistysten ja kunnan yhteistyöstä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi	Seuraparlamentti Kulttuuriparlamentti perustettu vuonna 2021 Järjestöyhteistyön ohje käytössä
Vapaaehtoistyön tarjoaminen, hyödyntäminen ja koordinointi	Hallinto ja talous Seurakunta Järjestöt Kaikki hallinnonalat	Osallisuussuunnitelma Järjestöyhteistyön ohje	Vapaaehtoistyö.fi-palvelussa avattujen vapaaehtoistehtävien määrä kunnassa / vuosi	Ylöjärven kaupunki tekee yhteistyötä Ylöjärven seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa vapaaehtoistyön edistämiseksi. Käytössä on yhteinen vapaaehtoistyö.fi – palvelu, jota kautta voidaan välittää tehtäviä vapaaehtoisille.
Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toiminta-osallisuus) mahdollistaminen järjestöille, yrityksille, yhteisöille ja muille toimijoille	Hallinto ja talous Järjestöt Yritykset Yhteisöt	Osallisuus-suunnitelma Järjestöyhteistyön ohje Terveysliikuntasuunnitelma	Palveluiden suunnittelussa hyödynnetään asiakasraateja/ kyllä/ei Kunnan palveluiden suunnittelussa/ kehittämistyössä hyödynnetään kokemusasiantuntijoita/kyllä/ei Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen /kyllä/ei	Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus – hankkeessa henkilöstöä, järjestöjä, kokemusasiantuntijoita ja kaupungin asukkaita on kutsuttu mukaan kehittämistyöhön muun muassa työryhmätyöskentelyjen, neuvostovierailujen ja avoimien palautelomakkeiden kautta.

Taulukko 9. Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Painopiste: Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma	Mittarit	Raportointi: kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa	Kaikki hallinnonalat ja muut sidosryhmät Hyvinvointilautakunta	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Itsearviointi kunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteista	Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Ylöjärvellä luotu STM:n toimintaohjelman mukaisesti ja rakenne toiminnassa
Päihdehaitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen koordinoitun tiedotuksen avulla	EPT-koordinaattori Vastuualueiden nimeämät yhteyshenkilöt Viranhaltijat Työntekijät Kuntalainen ja yhteisöt	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit	--
Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa	Perusturva Sivistys Työllisyyspalvelut Työterveyshuolto	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit	POIMI-hanke: Mielikioski Hyvinvointia arkeen -sivusto
Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikka toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto Poliisi Yritykset EPT-koordinaattori Kaupungin lupavastaava	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit	--
Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä	Kaikki hallinnonalat Järjestöt Seurakunta	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit	Varhaiskasvatus: Kestävän elämäntavan – hanke

	Tampereen työväenopisto Alueelliset viranomaiset			"Reilun pelin tavoitteilla kohti päihteetöntä seuratoimintaa"-materiaali
Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista	Kaikki hallinnonalat Esimiehet Vastuualueen nimeämä yhteyshenkilö EPT-koordinaattori ja -ryhmä	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit	PirSOTE: Hyvän kohtaamisen tukilista

Taulukko 10. Päihteettömyyden tukeminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Raportointi: kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Eri ikäryhmille ja erityisryhmille soveltuvien liikuntamuotojen tarjoaminen	Sivistyspalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Tampereen seudun työväenopisto Yritykset	Terveysliikuntasuunnitelma MAPSTO Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa /kyllä/ei Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille /kyllä/ei	Terveiden elämäntapojen edistämiseksi iltapäivätoiminnassa lisätty viikoittaiseen toimintasuunnitelmaan päivittäistä liikuntaa. Liikkuva koulu – ohjelma Liikkuva varhaiskasvatus - ohjelma
Luonto- ja liikunta-alueista huolehtiminen	Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Ekokumppanit	MAPSTO Terveysliikuntasuunnitelma	Lähiliikuntapaikat ja liikuntapuistot, määrä saavutettavuus ja tarve	Skeittiparkin rakentaminen on toteutettu. Siivikkalan koulun kentälle on asennettu tekonurmi. Neljä leikkikenttää on peruskorjattu.
Arjen sujuvuutta tukevien joukkoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen	Tekniikka ja ympäristö Sivistys Perusturva Tampereen seudun joukkoliikenne	Linjasto 2021 Seuraturikka Seudullinen liikennejärjestelmätyöryhmä Seudullinen LIIPY-työryhmä (liityntäpysäköinti ja matkaketjut) Seudullinen KÄPY 2.0 – työryhmä	Kunnassa on asetettu kestävyystavoitteita kestävästä liikkumisesta (esim. julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn suosiminen) / kyllä/ei	Keskeisten bussipysäkkien yhteyteen on rakennettu pyöräkatoksia tukemaan pyöräilyä/ bussien käyttöä vuosittaisen toteutusohjelman mukaisesti (esim. Matkatie ja Metsäkylä).
Vastuullisen liikennekäytännön edistäminen	Kaikki hallinnonalat Poliisi Liikenneturva Järjestöt Yritykset	Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä Kestävän liikkumisen työryhmä	Liikennevahinkojen uhrin / 1000 asukasta	--

Taulukko 11. Kestävän liikkumisen lisääminen -tavoitekokonaisuus 2021.

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit	Raportointi: kuvaus toimenpiteen toteutumisesta 2021
Kestävien kulkumuotojen osuuden kasvattaminen sekä kannustaminen kävelyyhin ja pyöräilyyn	Tekniikka ja ympäristö Liikuntapalvelut Ylöjärven yrityspalvelut Tampereen seudun joukkoliikenne	Hinku-tiekartta Terveyslääkintäsuunnitelma Kestävän liikkumisen suunnitelma MAPSTO Linjasto 2021-uudistus Tuhat jalkaa – Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelma (Ylöjärven kaupunki 2015, seudullinen 2020/2021 taitteessa) Ccanemure- seudullinen hankeryhmä Seudullinen KÄPY 2.0 – työryhmä LIIPY-työryhmä, seudullinen, liityntäpysäköinti ja matkaketjut	Kävely- ja pyöräily verkoston käyttäjämäärien aktiivinen seuranta Pienhiukkaspitoisuuden väestöpainotetun keskiarvo	Useita kaavahankkeita käynnissä, joiden avulla edistetään tiivistyvää kaupunkirakennetta ja mahdollistetaan kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattaminen. Kaavoituksen KILVA-työkalu Pääradan yleissuunnittelu (Lielähti-Lakiala) käynnistynyt. Bussiliikenteen linjastouudistus Seudullinen pyöräily selvitys Raitiotien tarkentava yleissuunnittelu käynnistetty. Sähköautojen latauspisteitä valmistui. Kaupunkipyörien lainauspalvelu kirjastolla.
Kasvispitoinen ja ravitsemussuositukset täyttävä kaupungin ruokapalveluiden tarjonta	Tekniikka ja ympäristö Sivistys Perusturva	Hinku-tiekartta	Koulussa noudatetaan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % peruskouluista	Ruokalistalle lisätty kala- tai kasvisruokapäiviä. Viikoittain tarjolla lämpimiä kasviksia. Kokeiltu kasvispohjaista välipalaa iltapäiväkerhoissa. Ruokaohjeita kehitetty kasvipohjaisten

				proteiinituotteiden käytön lisäämiseksi.
Kierrätys- ja lajittelumahdollisuuksien parantaminen	Tekniikka ja ympäristö Pirkanmaan Jätehuolto	Hinku-tiekartta	Kierrätyspisteiden määrä	Yhtenäiskoulu ollut pilottikohteena.
Kestävän tulevaisuuskasvatukseen ja Hinku-tiedotuksen lisääminen kuntalaisille ja järjestöille	Kaikki hallinnonalat Ylöjärven Vesi Pirkanmaan Jätehuolto	Hinku-tiekartta	Kunnan itsearviointi	Ajankohtaisista kampanjoista on tiedotettu kaupungin sivuilla ja somessa. Vihreä lippu koulut Karhe ja Vahanta. Lukiolla ympäristötiimi. Seutu-Rane hankkeessa aloitettu asukkaiden energianeuvontaa. Kestävä elämäntavan – hanke varhaiskasvatuksessa.

Taulukko 12. Ilmastonmuutosta hillitsevät elintavat -tavoitekokonaisuus 2021.

Liite 2 Hyvinvoinnin edistämisen vuositavoitteet 2022

Painopiste: Hyvinvointia tukeva elinympäristö

Laaja hyvinvointikertomus	Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Seuranta/arviointimittari
1.1. Laadukkaiden ja monikanavaisten palveluiden järjestäminen	Laajan hyvinvointikertomuksen päivittäminen sote-uudistuksen toteutuessa	Rakenteen ja prosessien selkiyttäminen Yhteistyömallien luominen hyvinvointialueen kanssa	Hyte-työryhmä, Johtoryhmä, PirSOTE	Itsearviointi hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman valmistelusta ja hyödyntämisestä Itsearviointi kunnan hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosesseista
1.2. Kuntalaisten turvallisuuden edistäminen	Ankkuri-toiminnan ja Näppihaukka toimintamallin toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennaltaehkäisemiseksi	Poliisin ja kaupungin yhteistyömallin ja käytäntöjen tavoitteellinen kehittäminen salassapitolainsäädäntö huomioiden	Turvallisuus-työryhmä	Toimintamalli käytössä kyllä/ei
	Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen	Hoitopolkujen luominen: koulutusten järjestäminen, materiaalipankki	Väkivalta-työryhmä	Koulutus toteutunut Materiaalipankki käytössä kyllä/ei
1.3. Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa	Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla - hankkeen toteuttaminen ja tulosten hyödyntäminen	Sivistysosasto, hyvinvointilautakunta	Koulutusten lkm Hankkeen toimintamallit käytössä kyllä/ei

Taulukko 13. Painopiste ”Hyvinvointia tukeva elinympäristö”, vuositavoitteet 2022

Painopiste: Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

Laaja hyvinvointi-kertomus	Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Seuranta/arviointimittari
2.1. Perheiden tukeminen	Vanhempien tukeminen kasvatus-tehtävässä	Autamme vanhempia konkreettisesti hankalissa tilanteissa. Vahvistamme käyttöön otettuja toimintamallejamme ja luomme uusia (esim. perheiden intensiivisen psykososiaalisen tuen toimintamalli) Vahvistetaan matalan kynnyksen palveluja ja tukea sähköisen perhekeskuksen kautta - etenkin uudet vanhemmat	LaNu, perusturvalautakunta	Toimintamalli luotu/kehitetty Sähköisen perhekeskuksen kävijämäärät, perhetuen haut
	Ikääntyneen toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen	Kotikuntoutuksen toimintatapojen kehittäminen ja juurruttaminen Etäyhteyksien lisääminen ikäntyneiden kotona asumisen tukemiseksi	Ikäihmisten palvelut, perusturvalautakunta	Kotikuntoutusjaksojen lkm, kasvu 20% Etäyhteyksien lkm
2.2. Osallisuuden vahvistaminen	Lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen	Mahdollistetaan monialainen nopea arvio lastensuojelullisen arvion tarpeessa oleville perheille	Miete-työryhmä, perusturvalautakunta	Monialaiset nopeat arviot käytössä kyllä/ei
2.3. Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen	Osallisuuden mahdollistaminen järjestöille, yrityksille, yhteisöille ja muille toimijoille	Nuorisotyön parlamentin toiminnan käynnistäminen Parlamenttien sisäisen ja keskinäisen toiminnan kehittäminen	Osallisuustyöryhmä, hyvinvointilautakunta	Parlamentin toiminta käynnistetty kyllä/ei Parlamentin kokousten lkm

Taulukko 14. Painopiste "Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen", vuositavoitteet 2022

Painopiste: Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

Laaja hyvinvointi-kertomus	Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Seuranta/ arviointimittari
3.1. Päihteettömyyden tukeminen	Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista	Koulutustarpeen kartoittaminen Koulutuksen tarjoaminen ja järjestäminen Tiedon ja osaamisen jakaminen	EPT-työryhmä, hyvinvointilautakunta	Koulutustarvetta selvitetty kyllä/ei Hyödynnetyt ja järjestetyt koulutukset
3.2. Kestävän liikkumisen lisääminen	Arjen sujuvat liikenneyhteydet	Käyttäjystävälliset, esteettömät väylät Aktiivinen osallistuminen joukkoliikenteen kehittämiseen Lisätään tietoisuutta erityyppisistä reiteistä ja kulkutavoista	Kestävän liikkumisen työryhmä, tekninen lautakunta	Kevyen liikenteen väylien käyttäjämääräseuranta
3.3. Ilmastonmuutosta hillitsevien elintapojen edistäminen	Hinku-tiedotuksen lisääminen kuntalaisille ja järjestöille	Viestinnän lisääminen	Hinku-työryhmä	Viestintätoimenpiteiden lkm

Taulukko 15. Painopiste ”Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen”, vuositavoitteet 2022